

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

תרומת ביצית או שחלה לענין יוחסין

השלמה לפס"ד בנושא פונדקאות, שנדפס בפס"ד כרך יא עמ' תקפז ואילך

תיק בית הוראה שע"י בית הדין מס' 164-שע

המקורות לתשובה

א. יש להתבונן לגבי דין יחס, האם הוא דבר שבא ממיילת, וכעין דין כל היוצא מן הטבור טהור ומן הטמא טמא, או לא.

וכראה ללמוד זאת ממה שמצינו בשו"ע יו"ד סי' עט סעי' ב: טמאה שילדה כמין טהורה, אע"פ שיש לה כל סימני טהרה, אסורה, וטהורה שילדה כמין טמאה מותרת, אע"פ שיש לה כל סימני טומאה. וכתב הש"ך בס"ק ה: וטהורה שילדה כמין טמאה מותרת, נראה דדוקא כמין בהמה טמאה אבל ילדה כמין עוף טהור אסור, וכמו שכתב הט"ז לעיל סי' יג סעי' ה' דהשוחטו בהמה ומאלא בה דמות עוף טהור אסור כאלילה. עכ"ל.

והנה הטעם בזה דבעוף לא אמרינן דין היוצא מן הטמא טמא ומן הטבור טהור, מצדו צתוס' נדה כ ז ד"ה תרנגולתא, דהנה איתא שם בגמ': ר"פ לטעמיה דאמר ר"פ תרנגול דאגמא אסור, תרנגולתא דאגמא שריא, ופרש"י תרנגולתא, נקבה דאגמא הואי דההוא עוף טהור הוא אליבא דר"פ. וצתוס' שם תרנגולתא דאגמא, הזכר אסור לפי שאין לו סימני טהרה ולא שרי מטעם כל היוצא מן הטבור טהור שהרי האם לא ילדה האפרוח אלא ביצים הטילה והאפרוח מעפרא קגדילי ונאסר ממילא ע"י סימני טומאה ונקבה נמי אין לאוסרה למאן דאסר זה וזה גורס, דהא אפרוח לא יא' אלא מן הביצה ומעפרא קגדילי כדפרישית. עכ"ל. הרי מצדו דיתכן שהיה הזכר אסור והנקבה מותרת, ואין להחיר את הזכר משום היוצא מן הטבור כדכתבו תוס' משום דכיון שנוצר מן הביצה והאפרוח מעפרא קגדילי, וכמו כן אין לאסור את הנקבה מלד היוצא מן הטמא כיון שיש בה מן הזכר, ומאותו טעם כיון שהאפרוח מעפרא קגדילי, ואין שייכות ליוצא מן הטמא או מן הטבור בזה שנוצר מן האפרוח, וזה הטעם למה שכתב הש"ך דגבי עופות אין אומרים כל היוצא מן הטמא טמא ומן הטבור טהור.

וכן כתב בדרכי תשובה סי' עט ס"ק כא וז"ל: וטהורה שילדה כמין טמאה, ע"י צתשו' חת"ס יו"ד סי' עד שכתב שם באלמע השבועה אגב אורחיה לענין אווזות או בר אווזות שהטילו ביצים וגדלו אפרוחים והאפרוחים הם צדמות אווזות או בר אווזות הזכר, דפשיטא ליה דמותרין, דזה הכלל כל היוצא מן הטבור טהור, ע"י"ש לדרכו, אמנם יעויי' בדגול מרבצה תניינא שכתב דכל מה דקיי"ל דכל היוצא מן הטבור טהור הוא בהמה וזויה אבל בעופות לא שייך להחיר טמא היוצא מן הטבור וכמו שכתבו תוס' בנדה כ ז ד"ה תרנגולתא דאגמא, ע"י"ש. וע"י שו"ת בית שלמה יו"ד סי' קמד וסי' קמו שהתפלג על החת"ס בזה

שנעלם ממנו דברי התוס' בנדה שם דמבואר מדבריהם דאף אם היה האב והאם עופות טהורים כל האפרוחים יש בו סימני טומאה אסור האפרוח כדין שאר עוף טמא, וכ"כ שם בסו"ס קמה צפאטות לדינא דכל שנשתתה תמונת האפרוח למין טמא אסור אפילו אם נולד לגמרי מן הטהור, עיי"ש באריכות. עכ"ל הדרכי תשובה. מבואר דמקור דברי השי"ך דגבי עופות לא אמרינן כל היוצא וכו' הוא מדברי התוס' נדה הנז'.

עפ"י זה נראה לגבי דין יחס דמספקא לן האם הוא דבר שצא ממילא, וכעין דין כל היוצא מן הטהור טהור ומן הטמא טמא, או לא, והנה הרי מנינו שישראל הבא על השפחה או על עכו"ם אין הבן מתייחס אחר אביו ואף שהוא יוצא מזרע האב, מ"מ אין מתייחס אחר האב כלל, ועיי' בגמ' קדושין פה דכל המחלוקת אם מתייחס בטר האב או האם הכל נלמד מפסוקים, כמו כן יש דיני יחס שהולכים אחר האב כענין דין כהן ולוי, ויש דינים דאזלינן בטר האם, וא"כ חוזינן כי דיני יחס אינו ממילא לכל מי שיוצא מזרע האב והאם שהוא חלק מהם, אלא דדיני יחס הם כפי מה שקבעה התורה, מי מתייחס ומי אינו מתייחס. ויש להסביר זאת עפ"י האמור, שכאם שבעופות אינו רואים שאף שצא מן הטמא אינו טמא משום דצאמנא היה זמן שהוא עפרא בעלמא, כמו כן גבי זרע אין זה משום המליאות אלא שבאופן הרגיל נתנה תורה דיני יחס של אב ובן אף שהיה יכול להתבטל, מ"מ נתנה תורה דיני יחס, וא"כ אין היחס דבר שצא ממילא אלא שהתורה קבעה מי מתייחס ומי אינו מתייחס.

כמו כן מוכח שאין לומר שכל דבר שאין רואים צעיניים אינו מתייחס, דא"כ בטול כל דין יחוס מן העולם, שדודו הזרע נקלט בשעת יצירת הולד שאז אינו דבר הנראה, ואז איך שייך יחוס כלל, ומוכח דאף דבר שאינו נראה ג"כ מתייחס, וההסבר כנז', כי דין יחוס נקבע עפ"י דיני התורה ללא קשר אם זה דבר הנראה או לא, ורק לגבי דיני תולעים שהם אסורים כיון שהם באין מן הטמא והם טמאים שייך לומר שכל דבר שאינו נראה צעיניים לא אסרה זאת התורה, משא"כ לגבי דיני יחס שאינו קשור אם נראה או לא נראה.

א"כ אין לומר לגבי ציזית של אשה אחת שנשתל ברחמה של אשה אחרת שכיון שאינו נראה הרי מתבטל היחוס, שכמבואר דיני יחס אינם קשור אם נראה או לא. וכן אין לומר לגבי ציזית המושאלת שנעשה מעוכל בתוך גופה של האשה המושאלת, ואף שדין עיכול שייך גם בבית הרהם כמבואר בתוס' חולין ע"א ז ד"ה למטה, דמבואר שם בגמ' אשכחן בלוע דלמעלה בלוע דלמטה מגלן, ק"ו וכו', וכתבו תוס' מגיל דבלוע דלמטה נמי טהור כדמוכח מתניתין דעובר וחיה נמי דטמאה היינו מדרבנן כדלקמן, עכ"ל. הרי דלגבי העובר שהוא בבית הרהם שייך דין עיכול, וזה אינו, דלגבי יחס אין דינים כל דיונים אלו אם מעוכל או לא, דא"כ הא"כ בן מתייחס אחר אביו, נאמר שזרע האב נעשה מעוכל אצל האם, והרי מוכח דדיני יחס הוא מליאות שקבעה תורה ללא קשר לכל הדינים של עיכול או של נראה לעיניים, וכשקבעה תורה שאין יחס כגון צבא על עכו"ם, לא יועילו כל הטענות לומר שיש קשר בין האב להבן.

ז. ויש לדון עוד מה הדין באם השתילו שחלית של אשה אחת באשה אחרת האם זה מתבטל לגוף האשה המושאלת והכל מתייחס אליה, או שאין זה מתבטל ודינה כמו בהשתלת ציזיות, כאמור לעיל.

והנה צמפר כל בו על הלכות אביזיות הביא מדברי הפוסקים מהדור הקודם שדברו מזה [שבזמנם היה זה רק בגדר חלוס], וכתבו לדמות זאת להדין שנתבאר לגבי ערלה בגמ' סוטה מג: ב ילדה שסיבכה בזקנה

בטלה ילדה בזקניה. וכמו דהכי נמי זזה בטלה השחלה בתוך גוף המושחלת, וז"ל שם בסי"ג אות כא: על דבר המלאה חדשה אשר המליאו לפקוד עקרות שחתיכים את השלל של הצינים מאשה בעלת בניס ומחזרים אותו בחדי צטן העקרה ועי"ז זה תבנה העקרה ותהיה לבת בניס, וכעת אלה מי היא אם הילד אם האשה שהרה וילדה או האשה שממנה נטלה האצרים שגרמה ליצירת הולד, ואם האם בעלת השלל של הצינים מתה אם הכן חייב להתחבל עליה, עיי' התלמוד ומדעי התבלי" דף מד והביא שם ממס' סוטה מג ז ילדה שסיבכה בזקנה בטלה ילדה בזקנה ואין בה דין ערלה, וצמנחות סט דהכל הולך אחר העיקר, ולפי"ז בניד"ד בטל השלל לגבי האשה וכגופה דמי, והיא אם הילד, והסכים עמו הגאון ר' מאיר אריק ז"ל, ועי' ב"תל תלפיות" שנת תרס"ה דף קסט וקע שנשאלו על זה שני גדולי הדור ר' ישעיה זילברשטיין מוויז'ני ור' אלעזר דייטש מצוהארד, וגם הם העלו להלכה שהכל הולך אחר הבעל חי ולא אחר צבר הרחם. עכ"ל.

אכן לענ"ד נראה דזה אינו, דלפי הידוע ברפואה היום שבתוך השחלה נמלאים כבר כל הציניות שלה מעת לידתה, ולא מיתוסף שום ביציות יותר ממה שיש, אלא שהם קטנים מאד ואינם מבושלות, ומשעת ההתבצרות של האשה מתחילים הציניות להתבצל מידי חודש בחדשו, וחלק גדול מהציניות הולך לאיבוד אפילו קודם זמן הבגרות, וכל חודש הולכים לאיבוד כמה וכמה ביציות, מלבד אלו שמבשלות, ועכ"פ לא מתחדש ביציות באשה, רק אלו הציניות שנולדה עמם זה מה שיש לה, עד שזה נגמר.

כיון שכן, יש לדון זזה כדיון ילדה עם פירות שסיבכה בזקנה, דודאי לא בטלו הפירות בזקנה, וכ"כ התוס' במנחות סט ז ד"ה דאמר ה' אבהו א"ר יוחנן ילדה שסיבכה בזקנה ובה פירות אפילו הוסיפו מאמים אסור, והא דא"ר אבהו א"ר יוחנן צפרק משוח מלחמה בסוטה מג ז ילדה שסיבכה בזקנה בטלה, התם בדליכא פירות בילדה והכא בדליכא פירות וכו', עכ"ל. לפי"ז לא יתבטל השחלה המושחלת בתוך האשה שהשחילו לה, וזה חוזר לדיון השתלת ביציות, כאמור, ואף שהביציות כשהם בשחלות הם קטנים מאד ואינם נראים כלל, אך כאמור לגבי דין יחס אין מתחשבים כמה שאין נראה, ואף כשאין נראה שיך דיני יחוס, כמו שכתבתי.

שוב שמעתי מהרב משה שאול קליין שליט"א בשם הגר"ש וואזנר שליט"א שבמשך שנים התלבטו זזה בהשתלת שחלות האם מותר או אסור, ולאחרונה הכריע לאסור זזה.

עתה הגיע לבית הדין גילוי דעת ואזהרה שחוממים עליו כל גדולי הפוסקים בדורנו שליט"א: הגר"ש אלישיב; הגר"ש וואזנר; הגר"ג קרלין; הגר"י ווייס; הגר"י רוטה. בגילוי דעת נכתב: דעת תורה: באנו זזה להתריע על דבר הפרעות הנוראות אשר חדרו ח"ו למחננו, באלו אשר ל"ע נמנע מהם פרי צטן, הן מלד האיש הן מלד האשה, ועושים תרומת זרע, או תרומת ביצית, או פונדקאית, הרינו זזה להודיע דעת תורה שיש בכל אלו איסור תמור על פי התורה וההלכה ובלבול היתום בכלל ישראל, הן אם בא הנייל מישראל הן מנכרי, וחובה על כל רב ומורה לעמוד צפרן נגד הפורעים בקדושת עמיתו, וצרכות עמידה על משמר התורה נוכח להיאגל בגאולת עולם, אמן. ע"כ.

מרדכי אייכלר.